

El sociòleg Joan Estruch publica les seves memòries

«No hi ha manera d'entendre cap element cultural si prescindim de l'herència religiosa»

CARME MUNTÉ
Terrassa

Joan Estruch (Barcelona, 1943) va haver de lidiar des de petit amb la seva condició de protestant en el context nacional-catòlic de l'Espanya franquista. Aquest element biogràfic, que el feia diferent dels seus amics i companys, va ser decisiu perquè orientés la recerca intel·lectual i acadèmica en el camp de la sociologia de la religió. En els seus llibres Joan Estruch sempre ens ha ofert la mirada de sociòleg. En el darrer, *Crec recordar* (Fragmenta Editorial), ens mostra una mirada més personal.

La tradició familiar protestant, en un temps de persecució, com va configurar el seu camp d'estudi?

Des de petit em vaig sentir molt marcat per la diferència religiosa, cosa que em va portar a voler entendre la influència dels factors religiosos en la vida de les persones. Em va semblar que la sociologia era el que em proporcionava una pista més eficaç en aquesta voluntat de comprendre les religions.

Quina perspectiva ofereix la sociologia?

En la meua manera d'entendre la sociologia calen dos elements que poden semblar contradictoris però que en el fons són complementaris: d'una banda, l'empatia, és a dir, sense una voluntat d'aproximació no hi ha manera d'entendre de debò allò que estudies; de l'altra, la distància crítica, per tant, una mirada objectiva, lúcida, des de fora, no involucrada en els interessos ni en les circumstàncies concretes de l'objecte d'estudi.

En la seva recerca de la vida monacal, s'hi va involucrar massa i va perdre aquesta mirada objectiva?

Exactament. Al llarg de totes les entrevistes que vaig fer, obtenia informació però em trobava molt més: confidències, demandes de consell... Això va fer que en sabés moltes coses, però amb una certa dificultat per posar la distància necessària per fer un estudi objectiu del fenomen. Al final, tota la recerca va quedar aturada. He continuat mantenint contacte amb les comunitats monàstiques però ja sense l'afany d'investigar-les.

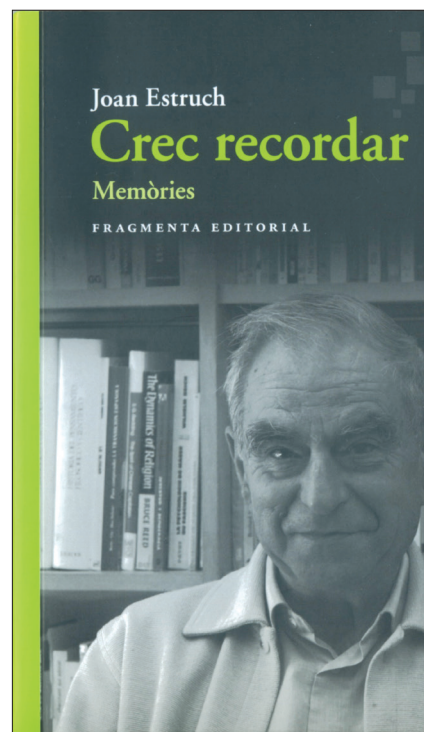
De la vida monàstica explica que l'atreu la vida comunitària i la dedicació a les qüestions fonamentals.

La vida monàstica posa en relleu la comunió de béns i la possibilitat de prescindir d'allò superflu. Per tant, m'atreu com a possibilitat d'escapar dels valors dominants de la societat, centrats en el tancament, l'egoisme i el benefici propi.

Vostè i la seva dona, Heide, es van convertir al catolicisme, perquè l'ambient protestant era molt tancat i se sentien més en sintonia amb un cert catolicisme.

Tots els meus amics eren catòlics, i en molts casos capellans. Així mateix, la figura de Joan XXIII i l'esdeveniment del Concili Vaticà II van provocar tant en l'Església com dins meu una autèntica revolució. La voluntat de reforma i renovació em va seduir, i em va seduir en contrast amb les comunitats protestants catalanes de l'època que, per raons de persecució i repressió, vivien tancades en una atmosfera asfixiant. Aquests elements desencadenen un procés que em porta gradualment a allunyar-me del protestantisme dels orígens i esdevenir catòlic.

Va tornar de la Universitat de Lovaina per posar en marxa el Departament de Sociologia de la



Portada del llibre editat per Fragmenta.



Joan Estruch,
al seu pis de
Terrassa.

Universitat Autònoma de Barcelona. En el marc de la universitat pública, va ser difícil defensar la sociologia de la religió? El temps i les circumstàncies, amb l'actual pluralisme religiós, han acabat certificant aquesta importància?

Als anys setanta era difícil de fer admetre la importància d'un estudi científic del fet religiós. Es considerava que la religió era un fet antiquat, passat de moda, sense importància ni rellevància. Jo intentava justificar que, per entendre la societat catalana dels darrers segles i l'actual, sense l'anàlisi del fenomen religiós, anàvem coixos. Durant força anys, l'assignatura de Sociologia de la Religió, que havia existit amb aquest títol a començament dels anys setanta, es va dir Sociologia del Coneixement. Els continguts eren els mateixos però l'etiqueta semblava dotar-la de més «seriositat». En canvi, en els darrers anys, s'ha reintroduït amb tota normalitat l'assignatura de Sociologia de la Religió en el pla d'estudis de l'Autònoma. Efectivament avui, en contra del que passava als anys setanta, hi ha molt més consens a l'hora de considerar que el factor religiós és important per entendre les societats.

El consens, però, no ha arribat a l'ensenyament obligatori.

«Avui hi ha molt més consens a l'hora de considerar que el factor religiós és important per entendre les societats»

L'analfabetisme religiós és un dels problemes més greus amb els quals ens enfrontem. No hi ha manera d'entendre cap element cultural dels països occidentals si prescindim de l'herència religiosa. Una assignatura d'història de les religions o d'antropologia religiosa hauria de ser obligatòria, però això passa per una condició prèvia: que els bisbes catòlics renunciïn al privilegi de controlar-ne els continguts i nomenar-ne els professors.

En les memòries parla de la seva participació al Concili Provincial Tarraconense del 1995. El 2020 se

celebren 25 anys d'aquest esdeveniment que va generar uns resultats «minsos» i unes expectatives «frustrades», com diu vostè.

El Concili Provincial Tarraconense va ser un esclat de llibertat que va provocar entusiasme i eufòria, però aquest clima es va fer malbé quan vam topar amb un tema tabú: la coordinació interdiocesana i, per tant, la idea propulsada pel bisbe Antoni Deig de la creació d'una Conferència Episcopal Catalana. Clarament, els bisbes es van posicionar perquè el concili no s'hi pronunciés, cosa que va deteriorar i tensar l'ambient. D'altra banda, un cop acabat el concili, alguns bisbats es van posar a fer feina molt seriosa per aplicar-ne les resolucions, mentre que d'altres van optar per girar full. En un llibre que sortirà l'any vinent per commemorar el 25è aniversari s'ha preguntat la valoració de molta gent que hi vam participar. En les respostes es veu clarament la frustració per les expectatives suscitades.

Quina és la seva frustració personal?

Hi havia moltes qüestions que van anar a parar al calaix de Roma, en el sentit que eren temes sobre els quals un concili provincial no tenia potestat per pronunciar-se. Doncs bé, molts d'aquests temes estan igual avui que fa 25 anys, entre els quals el paper de la dona a l'Església o l'escassetat de capellans, cada vegada menys nombrosos i més grans. Som a les portes d'una mena de catàstrofe si les coses no canvien radicalment, i no tenen pinta de canviar. No sembla que s'estiguin movent les coses per fer front a aquesta situació.

Si els bisbats li demanessin assessorament, què els diria?

Que això no té solució si no és amb un canvi molt radical que inclouria diverses qüestions, com per exemple el paper de la dona, el celibat opcional o bé una qüestió de la qual no es parla gaire, però que un dia caldrà plantejar: fins a quin punt el sacerdot ha de ser una activitat segregada de la resta, és a dir, d'unes persones que es reclouen en un seminari amb una formació especialitzada i que després dona lloc a un càrrec vitalici. Capellans vitalicis o capellans nomenats per la comunitat per una temporada determinada? Pot sonar com una idea escabellada, però un dia probablement acabarà plantejant-se.